

16e jaargang

nummer 3

maart 1980

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

S T A K I N G I N D E B R I T S E S T A A L I N D U S T R I E :

E E N K O N F R O N T A T I E V A N W I E M E T W I E ?

"Engeland", zo schreef het Britse dagblad *Financial Times* op 5 januari j.l. in een hoofdartikel, "is in de jaren '60 met een barstende hoofdpijn wakker geworden." Deze woorden sloegen uiteraard op de staking van 100.000 arbeiders in de genationaliseerde sektor van de Britse staalindustrie - de *British Steel Corporation* - die door de twee betrokken vakbonden werd uitgeroepen en die op de eerste werkdag van 't nieuwe jaar begon. Wekenlang hadden de beide bonden ermee gedreigd, maar niet iedereen had deze dreiging serieus genomen. De kleine vakbond van de hoogovenwerkers (de *National Union of Blastfurnacemen*) én de vakbond van de staalwerkers (de grotere *Iron and Steel Trades Confederation*) staan bekend om hun gematigdheid. De *ISTC* bijvoorbeeld had al gedurende méér dan een halve eeuw geen enkele stakingsactie ondernomen. Om die reden meenden velen, dat het wel bij een dreigement zou blijven. Maar daarbij kon noch de *NUB*, noch de *ISTC* het ditmaal laten. Andere categorieën, zoals de mijnwerkers, hadden in het jongste verleden een loonsverhoging van 20 procent in de wacht gesleept. Vergeleken daarmee was de door de *British Steel Corporation* voorgestelde verbetering een schijntje, waarmee de leden zich niet wilden laten afschepen.

"Het aanbod van 2 procent", aldus *Joe Pickles*, distriktsbestuurder van de *ISTC* in Rotherham, "komt er, gezien het percentage van de prijsstijgingen, op neer, dat de levensstandaard van de staalwerkers aanzienlijk achteruitgaat. Dat is voor hen onaanvaardbaar!" Toen *BSC*-direkteur *Charles Villiers* niet verder wilde gaan dan deze 2 procent en daar op zijn hooft nog 4 procent bovenop wilde geven indien de garantie van een produktiviteitsvergroting zou worden verkregen, liepen de loononderhandelingen onwrikbaar vast.

"In 1976", aldus *Joe Pickles* tegenover een korrespondent van de *Financial Times*, "is er in de staalindustrie, op grond van een overeenkomst tussen de *BSC* en de *ISTC*, een aanzienlijke produktiviteitsverbetering gerealiseerd. Desondanks zijn de staalwerkers wat de hoogte van hun loon betreft, van de achttiende naar de dertigste plaats gezakt." "De staalarbeiders",

zo heeft ISTC-sekretaris *Bill Sims* verklaard, "zijn de afgelopen jaren beetgenomen, vandaar dat de bond nu heeft vastgehouden aan zijn eisen." Het Britse staalkonflikt werd daarmee onvermijdelijk.

Als men de kranten wil geloven - zowel sommige Nederlandse als sommige Britse - ging het bij deze staalstaking om de grote, van diverse zijden voorspelde, konfrontatie tussen de Conservatieve regering van premier *Margaret Thatcher* en de Britse vakbeweging. Vóór een dergelijke opvatting pleitten op het eerste gezicht diverse omstandigheden. Allereerst stond de staking van de staalarbeiders als sociaal konflikt niet op zichzelf. Zij viel samen met een "wilde" staking van spoorwegpersoneel in bepaalde delen van Engeland, met een staking met bedrijfsbezetting van de Meccano-spielgoedfabriek in Liverpool, met een serie van 24-uursstakingen in de mijnen, met een dreigende staking van de tankautochauffeurs, met een dreigende staking van het personeel van de waterleidingbedrijven en met diverse kleinere loonakties. In de tweede plaats kregen de strijdende staalwerkers van verscheidene kanten steun. Achter hun staking schaarden zich achtereenvolgens het overkoepelend vakverbond *TUC*, de transportarbeidersbond *TGWU* en de bond van fabrieks- en gemeentearbeiders, de *NUGMW*, alsmede de bond van spoorwegpersoneel. IJzererts dat voor de BSC was bestemd werd in de Britse havens niet meer gelost en niet meer vervoerd; staal dat door de BSC was vervaardigd werd niet meer naar de afnemers gebracht. Zeker, de regering verklaarde zowel aan de vooravond van de staalstaking als na het uitbreken ervan, dat zij buiten het konflikt wilde blijven en niet zou ingrijpen. Maar dat nam niet weg, dat er begin januari nu net precies zo'n soort van situatie was ontstaan als de regering, naar zij bij haar optreden had verklaard, voor volstrekt ontoelaatbaar hield en zou trachten te voorkomen.

Dit laatste lijkt ons onbetwistbaar. Maar kan deze situatie, bij nadere beschouwing, werkelijk als een konfrontatie van de regering met de vakbeweging worden gekarakteriseerd? En als het daarom *niet* gaat, waarom gaat het dan *wél*? Laat ons de feiten op een rijtje zetten en om te beginnen het een en ander citeren uit de beschouwing die een toonaangevend blad als *The Sunday Times* op 13 januari aan de staking wijdde:

"Toen de staalstaking begon, geloofde de regering dat er een reële kans was, dat het konflikt zeer spoedig zou worden opgelost. Zij besloot niet in de onderhandelingen in te grijpen. Tot aan het vorige weekeinde scheen dit de juiste houding. De staking werd gedisciplineerd door de staalvakbonden. Deze hadden sterk verlangen een overeenkomst te bereiken. Nadat zij 19 uur lang met de British Steel Corporation hadden onderhandeld waren beide partijen buitengewoon dicht bij elkaar gekomen. Wat er tot aan dat moment geschiedde leek de filosofische houding van de regering in de praktijk te rechtvaardigen. Zij scheen zowat vruchten te zullen afwerpen. De afgelopen week is de toestand totaal veranderd. Nadat de tijdens het weekeinde gevoerde onderhandelingen waren mislukt heeft men zich harder opgesteld. De staking werd uitgebreid en het bedenkelijke en laakbare verschijnsel van het secundaire posten 1) nam van dag tot dag toe. De TUC vond dat het geschil de steun verdiende van andere bonden dan die in de staalindustrie. De staalarbeiders zelf begonnen zich voor te bereiden op een landurige aktie. 't Feit dat de bonden op het punt stonden om akkoord te gaan met een bescheiden loonsverhoging, gekop-

peld aan een produktiviteitsstijging, betekent niet langer, dat met een ietwat hoger bod de zaak in kannen en kruiken zou zijn. Het klimaat is nu grondig gewijzigd. Bedrijfssluitingen en verlies van arbeidsplaatsen, alsmede de bestaande looneisen vormen thans de elementen van iets wat tot een ernstige uitdaging is geworden, zowel voor de regeringspolitiek ten opzichte van de industrie als, tot op zekere hoogte, voor de industrie in het algemeen."

Inderdaad hadden de twee betrokken bonden - NUB en ISTC - hun leden aanvankelijk stevig onder controle. Beide organisaties mikten op een kortstondig konflikt en zij toonden derhalve aan de onderhandelingstafel wel een veel grotere bereidheid tot een kompromis dan men uit de hierboven geciteerde woorden van Bill Sirs en Joe Pickles wel zou kunnen afleiden. Dat het vakverbond TUC zich al op de tweede stakingsdag achter de aktie schaarde en dat enkele andere bonden insgelijks deden, betekende allerm minst een verscherping van de strijd. Dat de TUC het gewicht van zijn autoriteit in de schaal wierp, geschiedde - zo viel uit een verklaring van sekretaris-generaal *Len Murray* af te leiden - met de kennelijke bedoeling de BSC te intimideren opdat de duur van het konflikt bekort zou worden 2). Tegelijkertijd liet de TUC er geen twijfel over bestaan, dat het vakverbond tegen 't "secundaire posten" was gekant en dat er alleen maar zou mogen worden gepost met toestemming van en overeenkomstig de voorschriften van de beide staalvakbonden. Aan de niet-genationaliseerde staalsektor verklaarde de vakbeweging géén oorlog. Zij mocht ongehinderd verder produceren, op de uitdrukkelijke voorwaarde dat de partikuliere staalbedrijven hun produktie niet zouden verhogen om 't door de staking getroffen staatsbedrijf te hulp te komen.

De vakbeweging met andere woorden was allerm minst op een "grote konfrontatie" uit, niet met British Steel en laat staan met de regering. En dat bleek ook hieruit, dat het juist de vakbeweging was, die haar uiterste best deed om een einde te maken aan enkele andere stakingen die op het tijdstip van de staalstaking aan de gang waren of kort daarna waren uitgebroken. Zo poogden bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de *National Union of Railwaymen* en van de *Associated Society of Locomotive Engineers and Firemen* tevergeefs het spontaan stakende personeel van het spoorwegdepot te Peterborough tot werkhervatting te bewegen 3).

Zeker, de ISTC had op het moment dat zij samen met de NUB de staalstaking proklameerde, wijd en zijd verkondigd, dat zij zich op een langdurige aktie voorbereide en dat zij het met gemak desnoods drie maanden zou kunnen volhouden. Maar in het zicht van de feiten scheen die uitspraak hoofdzakelijk bedoeld te zijn om indruk te maken. Iedereen wist - en het werd door de bonden openlijk toegegeven - dat er zich bij de staalafnemers nog vrij aanzienlijke voorraden bevonden. Het was duidelijk dat de gevolgen van de staking zich niet terstond zouden doen gevoelen. De voorraden waren zelfs, zodra de twee betrokken vakverenigingen in de loop van december met een staking begonnen te dreigen, inderhaast nog zoveel mogelijk vergroot. Dat feit is een aanwijzing, dat de gematigde staalbonden aanvankelijk geen serieuze stakingsplannen koesterden en in de veronderstelling hebben verkeerd, dat zij slechts met het stakingswapen behoeften te dreigen om British Steel tot gunstiger loonvoorstellen te bewegen. Als wij het wat dat betreft bij het rechte eind hebben, dan werden de bonden door de BSC min

of meer voor het blok gezet. Maar hoe dat ook zij, al het gepraát over de "voorbereidingen tot een langdurige strijd" veranderde er niets aan, dat de bonden én de TUC al het mogelijke deden om het konflikt binnen de kortste keren uit de wereld te helpen.

Nadat er aan het einde van de eerste stakingsweek een weekeinde lang zonder resultaat was onderhandeld - zie de hierboven geciteerde beschouwing van de Sunday Times - kwamen de partijen de daaropvolgende maandag opnieuw bijeen en wei op dringend verzoek van de vakbeweging. Dat haar inderdaad álles aan een snelle oplossing was gelegen, bleek onder andere ook hieruit, dat aan het overleg van vrijdag 4 op zaterdag 5 januari (twee dagen nadat de staking begon) óók werd deelgenomen door *Len Murray* in eigen persoon en door topfunktionarissen van twee andere bonden, *Moss Evans* van de transportarbeidersbond en *David Basnett* van de fabrieksarbeidersbond (NUGMW 4). Murray was het, die er op aandrong, dat het overleg zou worden voortgezet, ook al zag Bill Sirs van de ISTC nauwelijks nog kansen op een onmiddellijk resultaat 5).

Op hetzelfde moment echter dat de leiders op deze wijze op alle mogelijke manieren het konflikt zochten te beëindigen begonnen de strijdende staalarbeiders zelf zich op een heel andere manier te roeren. Zij streefden ernaar inderdaad een vuist te maken en zij grepen daartoe naar het eerder reeds door andere arbeiders in de praktijk beproefde middel, dat de vakbeweging nadrukkelijk verboden had: het secundaire posten.

In Yorkshire werd het sein ertoe gegeven. De stakers van de BSC begonnen daar ook te posten bij de partikuliere staalbedrijven. *Ted Thorne*, de sekretaris van het regionale stakingskommittee, ver van het vakbondshoofdkwartier en dicht bij de arbeiders, verklaarde: "Wij willen het konflikt uitbreiden en alle staalbedrijven treffen" 6). Weldra werd het voorbeeld van Yorkshire overal gevolgd. Op dinsdag 8 januari verloor de ISTC iedere controle over de door haar uitgeroepen staking. Vliegende brigaden, gevormd op analoge wijze als destijds die van de mijnwerkers en de vrachtwagenchauffeurs, zwermden uit door het land, breidden de aktie uit tot andere staalfabrieken dan die van British Steel en zorgden voor een aanzienlijke verscherping van het konflikt. Tegenover een verslaggever van de *Daily Telegraph* moest Bill Sirs toegeven, dat het allemaal gebeurde in strijd met de vakbondsinstrukties, dat hij er zich grote zorg over maakte, maar dat hij niet bij machte was om het te verhinderen 7). Ziedaar de klimaatsverandering, waarover door de Sunday Times werd gesproken.

Uit het bovenstaande volgt, dat de staalstaking géén konfrontatie - van wie dan ook - met de Britse vakbeweging kan worden genoemd. De Britse minister van werkgelegenheid, *James Prior* heeft dat ook erkend. Tijdens een bespreking met leiders van de TUC verklaarde hij, dat hij respekt had voor de pogingen van de vakbondsleiders om het secundaire posten tegen te gaan, maar dat zij helaas niet steeds suksesvol waren 8). Anders geformuleerd: niet de staalstaking als zodanig was een konfrontatie, maar datgene wat de arbeiders ervan maakten. Voor de NUB en de ISTC ging het om een tot hun branche beperkt loongeschil met de BSC, dat strikt volgens "de regels van het spel" moest worden uitgevochten. Toen de arbeiders zich niet aan die regels wensten te houden, toen zij er volstrekt maling aan bleken te hebben, dat de Britse rechter het secundaire posten onwettig had verklaard, toen zij ermee dóórgingen ook nadat een aantal op die wijze handelende arbeiders waren gearresteerd, wijzigde zich het karakter van het konflikt, zoals destijds, in 1972, de mijnwerkersstaking erdoor van karakter veran-

derde. En als gevolg van die verandering raakte ook de regering er - tegen haar nadrukkelijke wil - hoe langer hoe meer bij betrokken. De staalstaking was een konflikt tussen twee vakbonden en 't genationaliseerde staalbedrijf; de staalstaking is - op het moment dat wij deze regels schrijven - bezig een grote konfrontatie te worden tussen de regering enerzijds en anderzijds niet de vakbeweging maar de *arbeiders*.

Twee omstandigheden hebben in niet geringe mate tot deze interne verandering van het konflikt bijgedragen. Een ervan heeft van het begin af aan een rol op de achtergrond gespeeld, maar is in de loop van vier stakingsweken hoe langer hoe meer op de voorgrond getreden. Naar de vorm namelijk ging het om een loongeschil, in feite staat bij de Britse staalindustrie al geruime tijd de werkgelegenheid op de tocht als gevolg van wat de Sunday Times "verkeerd managementschap" heeft genoemd. In 1973 werd door British Steel een zeer optimistische prognose voor de toekomst opgesteld. In de komende jaren zou de vraag naar Brits staal de hoogte van 36 miljoen ton bereiken, waarvan 32 miljoen door de genationaliseerde sektor zou kunnen worden geleverd. Op grond van die prognoses zijn er - met overheidsgeld - kolossale investeringen gedaan en onder meer twee fonkelnieuwe staalbedrijven opgezet in Zuid-Wales. Zeven jaar na het opstellen van de prognose blijkt de vraag naar Brits staal niet meer dan 15 miljoen ton te bedragen, waarvan 11,2 miljoen afkomstig is van de BSC. Als gevolg van de door overheidsleningen enorm gestegen lasten voor aflossingen, leidt British Steel al geruime tijd zeer aanzienlijke verliezen. De regering Thatcher heeft nu onlangs geweigerd nog meer regeringssteun aan deze genationaliseerde industrie te verlenen. Als gevolg daarvan acht British Steel een inkrimping noodzakelijk, die uitgerekend de nieuwe fabrieken in Wales (te Port Talbot en te Llanwern) zou moeten treffen. De Sunday Times heeft dat een totaal verkeerde oplossing van de huidige moeilijkheden genoemd. In ieder geval is het een oplossing, die er niet alleen toe heeft bijgedragen dat tijdens de staalstaking het aksent van de aktie van looneisen naar een aktie voor behoud van werkgelegenheid verschoof, maar die er ook toe heeft geleid dat andere kategorieën arbeiders hoe langer hoe meer de strijd van de staalarbeiders als hun eigen strijd zijn gaan zien. Wat zullen de gevolgen voor de werkgelegenheid in het algemeen zijn, indien er geen kolen meer naar de staalfabrieken in Zuid-Wales behoeven te worden geleverd en er mindere hoeveelheden staal zullen worden vervoerd? Het is allesbehalve verwonderlijk, dat er onder de arbeidersbevolking in het sterk geïndustrialiseerde Wales grote onrust is ontstaan, een onrust, veel en veel groter dan de vakbeweging had verwacht. Reeds waren er in Wales korte mijnwerkersakties en betogingen van een omvang en een karakter, die de vakbeweging niet enkel verbaasd, maar ook verontrust hebben. Het waren betogingen, die er geen twijfel over lieten bestaan, dat zich van de arbeiders in dat deel van Groot-Brittannië een geest van verzet aan het meester maken is, die herinneringen wekt aan de geest die in 1972 over de Britse arbeidersklasse vaardig werd.

Een ander ding dat de staalstaking verscherpt heeft en eraan heeft meegewerkt dat zij, ofschoon zij geen konfrontatie met de regering was er tenslotte een is geworden, is de uitbreiding van het konflikt tot de partikuliere sektor. Zoals wij vertelden, hadden de vakbonden een dergelijke uitbreiding in het begin volstrekt niet in de zin. Toen zij er, op sterke aandrang van de leden, toe overgingen hun leden in de partikuliere sektor omtrent een dergelijke uitbreiding te polsen, toonden deze zich niet geneigd

aan een eventuele stakingsoproep gehoor te geven. Dat de bonden er desondanks toe zijn overgegaan ook de partikuliere staalsektor bij de staking te betrekken sproot daaruit voort, dat het secundaire posten bij de partikuliere bedrijven niet zonder resultaten is gebleven. Toen hun mede-arbeiders van de BSC-bedrijven een beroep op hun solidariteit deden reageerden de arbeiders in de partikuliere sektor positief. Een stakingsoproep was toen voor de bonden het enige middel om althans nog enige controle op heel de gang van zaken te houden, al was het maar voor de schijn.

Op het moment dat dit gebeurde wendden de partikuliere staalbedrijven zich tot de rechter. Die verbood de bewuste uitbreiding van het konflikt met het argument, dat de partikuliere firma's niets met het geschil tussen de bonden en de BSC te maken hebben. Daarmee kwamen de bonden in een uitermate moeilijk parket. De bonden, niet de arbeiders. Eens temeer is ook bij de Britse staalstaking gebleken, dat arbeiders zich door uitspraken van de burgerlijke rechter niet gebonden achten. Ondanks het rechterlijke verbod legden zij de arbeid neer. Wat de bonden zullen doen is op het moment dat wij dit schrijven nog niet bekend. Dat Bill Sirs op maandag 28 januari be-toogd heeft, dat hij desnoods bereid is naar de gevangenis te gaan, dat wil zeggen, bereid is om als *bond* de uitspraak te negeren, zegt natuurlijk weinig. Het gaat er niet om wat Sirs eventueel wel zou willen doen, maar om datgene wat een officieel erkende vakbond, als instituut van de burgerlijke maatschappij *kán* doen. En zo Bill Sirs zich dat nu nog niet realiseert, zal Len Murray het hem op korte termijn wel duidelijk maken.

Voor de arbeidende bevolking ligt het allemaal natuurlijk volkomen anders. ~~Hoe~~ anders is al gebleken toen de top van de TUC zich met kracht keerde tegen de in Wales ontstane plannen om - uit solidariteit met de aktie der staalarbeiders - op 21 januari in dit gebied een algemene staking te beginnen. Naar het schijnt hebben Murray c.s. het de lagere vakbondskaders aldaar voorlopig met sukses uit het hoofd gepraat? Maar voor hoe lang indien de onrust aanhoudt en de spanning stijgt? Wat zal daar en elders in Groot Brittannië gebeuren indien de overheid - doordat de stakende arbeiders tot wetsbrekers zijn geworden - zich genoodzaakt ziet in de situatie in te grijpen?

Toen Thatcher aan het bewind kwam en haar plannen ontvouwde om de Britse stakingskoorts in te dammen, hebben velen haar voorspeld, dat het haar wel eens net zo zou kunnen vergaan als haar partijgenoor Heath in '72 en '74. Nog zijn die dagen van weleer niet weergekeerd. Maar de vraag hoe ver men er nog van af is, dringt zich hoe langer hoe meer op.

-
- 1) Onder "secundair posten" ("secondary picketing") verstaat men in Groot Brittannië de - sedert de mijnwerkersstaking van januari 1972 - door de arbeiders gehanteerde praktijk van het posten bij andere bedrijven dan die welke direkt bij het konflikt betrokken zijn. De mijnwerkers bijvoorbeeld gingen in genoemd jaar posten bij de elektrische centrales en bij de kolendepots om ervoor te zorgen dat hun aktie ook werkelijk effekt zou hebben. In januari 1979 poogden vrachtwagenchauffeurs, niet zonder sukses, iedere vorm van vrachtvervoer tot stilstand te brengen en ze bedienden zich daartoe, evenals de mijnwerkers in '72 van zogenaamde "vliegende brigades". Onder dit secundaire posten valt iedere poging van stakers om be-

drijven waar nog niet wordt gestaakt bij hun aktie te betrekken, pogingen die in Groot-Brittannië op veel groter schaal en met veel meer effekt worden ondernomen dan waar elders ook.

- 2) Vgl. de Financial Times van 3 januari 1980
- 3) Vgl. de Financial Times van 11 januari 1980.
- 4) Financial Times van 5 januari 1980.
- 5) Idem.
- 6) Idem.
- 7) Daily Telegraph van 9 januari 1980.
- 8) Financial Times van 11 januari 1980.

=====

E E N A M E R I K A A N S E S T E M O V E R D E
V A K B E W E G I N G I N D E U S A

Zojuist ontvingen wij 't eerste nummer van een bulletin, dat een Amerikaanse groep zich voorstelt in de naaste toekomst regelmatig te gaan publiceren 1). Wij hebben van de inhoud met veel belangstelling kennis genomen. Hoewel het ons duidelijk is, dat er tussen de uitgevers en ons op een aantal punten vrij aanzienlijke verschillen van op-atting bestaan, bevatten de uiteenzettingen niettemin een aantal dingen, waarmee de samenstellers zich duidelijk onderscheiden van de traditionele "linkerzijde". Zo stellen zij bijvoorbeeld heel duidelijk, dat de opheffing van het kapitalisme heel wat anders is dan de nationalisatie van de produktiemiddelen en dat het aankomt op de afschaffing van de loonarbeid.

De belangrijkste bijdrage in dit januarinumnummer is gewijd aan de vakbeweging in het algemeen en die in de Verenigde Staten in het bijzonder. De schrijver ervan ziet de vakbeweging als een orgaan van de burgerlijke samenleving, dat de funktie heeft om de waar arbeidskracht te verkopen aan het ondernemersdom tegen een zodanige prijs, dat de ondernemers met behoorlijke winst kunnen produceren en de bezitters van de waar arbeidskracht er genoeg mee nemen. Dit, zo zegt hij, is de enige rol die de vakbeweging vervult en in andere dingen is zij volstrekt niet geïnteresseerd. Als er, zo voegt hij er aan toe, over de bedongen verkoopprijs van de arbeidskracht (of over secundaire arbeidsverhoudingen) onrust onder de arbeiders ontstaat, dan zoeken ondernemers én vakbeweging beide deze onrust te bedwingen, de ondernemers door rationalisatie en intimidatie, de vakbeweging doordat zij de valse schijn van "strijdbaarheid" poogt te wekken.

Nergens, zo heet het in het bewuste artikel, treedt de funktie van de vakbeweging als puur zakelijke verkoopster van arbeidskracht, zo zuiver en duidelijk aan de dag als in de U.S.A. Hij schrijft ook, dat het derhalve in de Verenigde Staten hoe langer hoe duidelijker wordt, dat het bij het optreden van de vakbeweging niet om "fouten" gaat of om de "verkeerde leiders" en hij kritiseert in dat verband de akties van de Rode Brigades in

1) "The Alarm", uitgave v.d. groep "FOCUS", Box 26481, Custom House, San Francisco, CAL. 94126, U.S.A. \$ 2,50 de 6 exempl.

Italië, die zich met geweld tegen de persoon van bepaalde vakbondsleiders hebben gekeerd en tegen andere Italiaanse groepen (als Autonomis), waarvan hij zegt dat zij de slechte oude vakbonden door nieuwe en betere willen vervangen, zonder te beseffen, dat het niet gaat om de vraag of een vakbond "goed" of "slecht" is, maar om de vraag, wat voor plaats deze inneemt in het loonsysteem.

In het bewuste stuk worden diverse voorbeelden uit de Amerikaanse praktijk gegeven, die duidelijk illustreren hoe er bij ieder sociaal konflikt in de U.S.A. van een duidelijke tegenstelling tussen de arbeiders en "hun" organisaties sprake is. Volgens de auteur wordt deze tegenstelling voortdurend scherper en neemt zij ook voortdurend nieuwe vormen aan, met het gevolg dat de arbeiders ook voortdurend nieuwe strijdvormen ontwikkelen. Hij voegt er aan toe, dat de arbeiders daarbij een onuitputtelijke vindingrijkheid aan de dag leggen.

De verschillen tussen hem en ons worden zichtbaar bij die passages, waarin hij de zienswijze vertolkt, dat de arbeiders - mir. of meer bewust - tegen de vakbeweging moeten strijden en dat het de taak van een groep als de zijne is om nieuwe organisatievormen te helpen ontwikkelen. Anders gezegd: zijn groep wil de nieuwe arbeidersbeweging creëren. Wij zullen nog wel gelegenheid hebben daarop terug te komen.

=====

ORGANISEREN WE EEN PINKSTERKAMP ?

Verschillende vrienden hebben ons de vraag gesteld of het niet mogelijk is weer eens een pinksterkamp te organiseren, zoals voorheen wel meer gebeurde. Wij hebben daar wel oren naar, maar moeten wel weten of er inderdaad voldoende belangstelling is om een dergelijke kamp te doen slagen.

Daarom vragen we: wie wil aan een eventuele pinksterkamp deelnemen? Het is daarbij wel noodzakelijk, dat we vóór 15 maart weten wie er aan zou willen deelnemen. Maar we moeten méér weten:

1. Wilt u deelnemen aan een eventueel pinksterkamp, geef dan voor 15 maart op met hoeveel personen u komt;
2. beschikt u over een tent en hoeveel slaappleatsen heeft die?;
3. beschikt u over een gasje en ander materiaal om koffie en/of thee te zetten?

Aanmeldingen aan de redactie van "Daad en Gedachte", Schouw 48-11, 8232 BD Lelystad.

Is er voldoende belangstelling, dan zullen we trachten een terrein te vinden waar het kamp kan worden gehouden. Daarna krijgt een ieder, die zich heeft aangemeld, nadere gegevens.

Laten we het kamp tot een onvergetelijk gebeuren laten worden.

MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

EN TECHNIEK

Beste kameraden,

Door omstandigheden was ik eerst medio november in de gelegenheid kennis te nemen van de inhoud van het slotartikel "Over radencommunisme en klassenstrijd" ("Daad en Gedachte", augustus 1979).

Met de inhoud van dat artikel ben ik het eens, behalve op het punt, waar "Spartacus" een onjuist inzicht in het verband tussen oorzaak en gevolg van *techniek* en *maatschappelijke ontwikkeling* wordt aangewreven (pag. 5).

Welke van de twee is nu de oorzaak?

Ik vind toch wel dat dit de techniek is en niet zoals Daad en Gedachte beweert de maatschappelijke ontwikkeling.

De maatschappelijke ontwikkeling is als oorzaak primair te stellen tegenover de geestelijke ontwikkeling. Maar zoek ik in de maatschappelijke ontwikkeling het meest wezenlijke element van verandering, dan vind ik: de techniek. De techniek maakt zelf ook weer een ontwikkeling door, vandaar technische ontwikkeling. Maar als meest bepalend element van verandering an sich, als element dat het meest de andere bepaalt, zie ik de techniek. Stelt men de vraag: Wat is de meest bepalende faktor in de maatschappelijke ontwikkeling, dan moet het antwoord luiden: de techniek. Het begrip *techniek* is in verband met de maatschappelijke ontwikkeling het meest abstrakte, het meest algemene. Noem maar een willekeurig ander begrip op en steeds zal het begrip *techniek* het winnen als meer bepalende faktor in de maatschappij.

Het enige begrip, dat voor de maatschappelijke ontwikkeling meer bepalend was dan de techniek is *het klimaat*.

Van een maatschappelijke ontwikkeling kan men eigenlijk pas spreken na het einde van de laatste ijstijd en gelijk daarmee neemt de *ontwikkeling* van de techniek een aanvang.

De techniek was er al, o.a. vuursteenbewerking, maar van een eigenlijke maatschappelijke ontwikkeling was geen sprake. De mens leefde nauwelijks boven het niveau van een dier. Het aanschijn der aarde veranderde niet door de aanwezigheid van de mens. Het had toen geen verschil gemaakt als er alleen maar dieren geweest waren, dus wezens, die niet in staat waren tot het maken van werktuigen.

VOORWAARDEN

Stellen wij nu de vraag: welke voorwaarden moeten zijn vervuld om een maatschappelijke ontwikkeling mogelijk te maken, dan luidt het antwoord: het klimaat en de techniek. We komen in dit verband terug op de begrippen.

De techniek is, zei ik, 't meest abstrakte, het meest algemene begrip in verband met de maatschappelijke ontwikkeling. Stellen wij daarnaast het begrip *klimaat*, dan blijkt dit begrip veel konkreter, maar men kan niet aanwijzen waar het zit, alleen de gevolgen zijn waarneembaar. Nog konkreter wordt het met de volgende voorwaarden, die moeten worden vervuld om een maatschappelijke ontwikkeling mogelijk te maken: *de atmosfeer*. Ook

weer zoiets. Men kan met meters aanwijzen hoe het er mee gesteld is. Dit geldt ook voor het klimaat. Dan als laatste voorwaarde voor een maatschappelijke ontwikkeling: de aarde of een overeenkomstige planeet. Feitelijk komt hierna nog het heelal, want zonder dat zou er niets zijn.

Zij alle vormen de noodzakelijke voorwaarden voor een maatschappelijke ontwikkeling, waarbij dan natuurlijk nog de mensen of gelijksoortige wezens komen.

Het eigenaardige met het begrip techniek is nu, dat het het meest abstracte is in verband met de voorwaarden voor een maatschappelijke ontwikkeling, doch gelijktijdig de meest concrete resultaten geeft.

Ik wil dit nog even verduidelijken. Stel, dat het ons technisch mogelijk zou zijn om ons van de aarde te verplaatsen naar een andere planeet, waarvan de bodemgesteldheid zodanige overeenkomsten vertoonde met die van de aarde, dat deze, hetzij terstond of na ontginning gelegenheid bood om ons *na het scheppen van een atmosfeer en een klimaat* als op aarde daar te vestigen, dan zouden wij, afgezien van het heelal, moeten spreken van het primaat van de techniek.

ZIJLICHT.

ANTWOORD: OVER DE TECHNIEK EN DE MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Naar onze mening is het inderdaad de maatschappelijke ontwikkeling die de ontwikkeling van de techniek, en niet de techniek die de maatschappelijke ontwikkeling bepaalt, zoals in bovenstaande brief door *Zijlicht* wordt gesteld.

De reden hiervan is allereerst deze, dat niet alleen de ontwikkeling van werktuigen, maar zelfs reeds het gebruik daarvan, slechts mogelijk is in een gemeenschap. En wel in een gemeenschap, die de mogelijkheden biedt, het werktuig te vervaardigen, dat wil zeggen: een gemeenschap, waar niet alle arbeidskracht moet worden aangewend voor de vergaring van het onontbeerlijke voedsel. Eer er ook maar met de primitiefste ploeg kan worden geploegd en eer er met de primitiefste bijl kan worden gehakt moeten de desbetreffende ploeg en de desbetreffende bijl vervaardigd worden. Dat veronderstelt een organisatie van de arbeid, die naar onze mening alleen maar als een sociale organisatie kan worden aangemerkt.

Daar komt bij, dat de kennis betreffende de vervaardiging en het gebruik van werktuigen door iedere generatie aan de volgende moet worden doorgegeven. Dat nu kan slechts geschieden in een maatschappij, in een samenleving, binnen welke deze kennis als kollektieve kennis aanwezig is.

Of men al bij vuursteenbewerking van techniek wil spreken, zoals *Zijlicht* doet, of pas dan wanneer er sprake is van *werktuigontwikkeling*, achten wij in dit verband van niet zoveel betekenis. De stelling, zoals wij die hierboven hebben geformuleerd, zegt nadrukkelijk, dat de maatschappelijke *ontwikkeling* de technische *ontwikkeling* bepaalt. Zou *Zijlicht* onze opvatting - dat reeds de vervaardiging van het allerprimitiefste werktuig een gemeenschap (dus maatschappelijke verhoudingen) vooropstelt - willen betwisten, dan zeggen wij: laat ons daar niet al te veel woorden aan besteden. Zelfs in dat geval immers zal hij niet kunnen tegenspreken, dat de ontwikkeling van het werktuig een bepaalde (trap van) maatschappelijke ont-

wikkeling tot voorwaarde heeft.

Laat ons ten bewijze enkele voorbeelden aandragen. In haar boekje *"De andere arbeidersbeweging in de U.S.A."* toont Gisela Bock op overtuigende wijze aan, dat alle technische vernieuwing in dat land tot stand is gekomen als een regelrechte reactie op het verzet van de werkenden tegen hun uitbuiting, met andere woorden: het gevolg is van een sociale tegenstelling die in de maatschappijverhoudingen ligt besloten. "Hien zou", schrijft zij, *"een komplette geschiedenis te boek kunnen stellen van alle uitvindingen (in de Verenigde Staten) die sedert 1830 speciaal werden gedaan om de spontane weerstand van de arbeiders te breken."* Dat betekent: niet de ontwikkeling van de techniek heeft het aanzijn gegeven aan de zich daar voltrekkende ontwikkeling van de klassenstrijd, maar 't zijn de telkens nieuwe vormen van klassenstrijd geweest, die het aanzijn hebben gegeven aan de ontwikkeling der techniek.

Nu zal Zijlicht misschien willen opmerken, dat het toch maar de techniek, dat wil zeggen de z.g. industriële ontwikkeling, is geweest, die het aanzijn heeft geschonken aan het kapitalisme en daarmee aan de klassentegenstelling en de klassenstrijd. Mocht dat zo zijn, dan is hij het slachtoffer van een misverstand. Lang voordat de kapitalistische produktiewijze zich ontwikkelde was er al sprake van de toepassing van werktuigen en van hun ontwikkeling. De middeleeuwse samenleving kende werkelijk al heel vernuftige werktuigen. Maar waarom ging in die middeleeuwen en ook nog later onder feodale verhoudingen de ontwikkeling van de techniek zo langzaam? Omdat de maatschappelijke voorwaarden voor een snelle, om niet te zeggen razendsnelle ontwikkeling van de techniek ontbraken. Niet een razendsnelle ontwikkeling van de techniek heeft het kapitalisme doen geboren worden, maar de geboorte van het kapitalisme heeft de razendsnelle ontwikkeling van de techniek mogelijk gemaakt, ja beter nog is het te zeggen: tot een noodzakelijkheid gemaakt. Aan die noodzakelijkheid is de moderne ontwikkeling te danken (of te wijten, zo men wil) en die noodzakelijkheid is geen technische noodzakelijkheid, maar een maatschappelijke: te weten de onvermijdelijkheid van de kapitaalsakkumulatie.

Verre ervan dat de techniek naar maatschappelijke ontwikkeling voert, is het zo, dat op een bepaalde trap van maatschappelijke ontwikkeling de groei van de techniek door de gegeven maatschappelijke verhoudingen wordt belemmerd. Niet de techniek is de motor van de "voortgang", zoals men dat noemt, maar de klassenstrijd om het even of dat nu de moderne klassenstrijd tussen arbeider en kapitalistische ondernemer is, dan wel die welke in vroegere maatschappijvormen onder andere produktieverhoudingen dan de kapitalistische heeft gewoed. Zeker, de ridderschap is ten onder gegaan doordat haar klassevijand de burgerij (oftewel de derde stand) tengevolge van de een of andere technische ontwikkeling over betere wapens beschikte. Maar daarbij dient dan wel te worden bedacht, dat de burgers betere wapens hadden tengevolge van het feit dat ze burgers waren, dat wil zeggen de vertegenwoordigers van de burgerlijke produktiewijze. Anders gezegd: maatschappelijke verhoudingen gaven bij de ontwikkeling van de wapentechniek de doorslag. Kanonnen bezaten zowel de legers van Napoleon als die van het feodale Europa. Alleen: Napoleon kon van zijn artillerie een heel ander en efficiënter gebruik maken doordat hij de exponent was van een burgerlijke omwenteling en een burgerlijke ontwikkeling.

Nu is Zijlichts misvatting omtrent het verband tussen maatschappelijke ontwikkeling en techniek nog niet zo'n wonderlijke misvatting. Veel ver-

wonderlijker vinden wij - en veel meer moeite hebben wij met - het tweede gedeelte van zijn brief, waarin hij het, zoals hij het zelf uitdrukt, over de *begrippen* heeft en in dat verband de techniek "het meest algemene begrip", vervolgens het klimaat een "veel konkreter begrip" noemt. Wij hebben, omdat wij Zijlicht goed kennen, er een beetje versted van gestaan. Wij hebben bij onszelf gemompeld "Zijlicht, hoe hebben we het nu?"

Om te beginnen: begrippen zijn altijd abstrakt, dat wil zeggen algemeen en nooit concreet, oftewel bijzonder, om het even of het nu om het begrip techniek of om het begrip klimaat gaat. Het *begrip* klimaat kan alleen al om die reden niet concreter zijn dan het begrip *techniek*. Beide begrippen namelijk zitten in ons *hoofd*, zijn een produkt van de menselijke hoofd-*arbeid*. Buiten ons hoofd - in de ons omringende werkelijkheid - hebben wij nimmer met het *begrip* techniek te maken, maar altijd met een concrete techniek: elektrotechniek, lastechniek, houtbewerking, enz. En wat het klimaat aangaat: dat is niets anders dan de *gemiddelde weersgesteldheid* in een bepaalde streek van de aarde, zoals onze hoofd*arbeid* die heeft afgeleid uit een veelheid van weersverschijnselen.

Inderdaad is het zo, dat de aanwezigheid van een atmosfeer en dat wat wij het klimaat noemen, voorwaarden zijn voor het menselijk *leven* op aarde. Maar wat zegt dat voor het probleem waarmee we ons hier bezighouden? Wat ermee wordt uitgedrukt is dit, dat er mensen moeten zijn wil er van een menselijke maatschappij sprake zijn. En voorts dit misschien: dat een bepaald klimaat al dan niet bevorderlijk is voor de verbouw van bepaalde gewassen of voor het houden van een bepaalde diersoort. Maar over de technische ontwikkeling zegt dat alles nog niets. Die wordt door maatschappelijke verhoudingen bepaald. Of bedoelt Zijlicht soms, dat in een warm klimaat ontstane maatschappijvormen een andere technische ontwikkeling kennen dan maatschappijvormen in gematigder streken? Mocht dat zo zijn, dan haalt hij de maatschappijverhoudingen die hij voor wat betreft de technische ontwikkeling door de voordeur naar buiten heeft geworpen, stiekem door de achterdeur naar binnen. Wij zijn de laatsten die daar wat op tegen hebben.

Van de laatste alinea van Zijlichts brief begrijpen we weinig. Hij spreekt daar van de veronderstelde mogelijkheid, dat mensen zich op andere planeten vestigen. Wij zouden dan moeten spreken van "de *primaat*" van de techniek. Dat is ons onduidelijk. Het woord "primaat" drukt uit dat iets van grotere betekenis is dan iets anders. Zo sprak bijvoorbeeld de Duitse geschiedschrijver Leopold von Ranke - ten onrechte overigens - van "het *primaat* van de buitenlandse politiek over de binnenlandse". Zo'n zin met het geleerde woord "primaat" erin moet altijd over twee dingen handelen wil zij zinvol zijn. Zijlicht heeft het over het "primaat" van de techniek zonder duidelijk te maken over wát. Bedoelt hij soms dat in het door hem veronderstelde geval de techniek vooraf gaat aan de vestiging van een samenleving op andere planeten? Zo ja, dan is zijn redenering volstrekt onjuist, omdat de techniek met behulp waarvan de mens zich naar andere planeten zou verplaatsen, niet aan de één of andere maatschappij *vooraf* gaat, maar het direkte *gevolg* is van maatschappelijke ontwikkelingen op moeder aarde. En tenslotte: indien de mensen zich ooit op een andere planeet zouden vestigen, dan alleen omdat de (aardse) maatschappelijke noodzaak de daaraan verbonden technische moeilijkheden heeft helpen overwinnen.

Vraagt Zijlicht wat hij zich bij een dergelijke (aardse) noodzaak zou moeten voorstellen, dan antwoorden wij: bijvoorbeeld de overbevolking of wel de mogelijkheid daarginds grotere winsten te behalen.

STELLINGEN VAN "DAAD EN GEDACHTE"

1. "Daad en Gedachte" is een groepering van mensen, die uit sociale bewegingheid zich bezig houden met de problemen der menselijke samenleving, in het bijzonder die met betrekking tot de klassenstrijd. Het lezen over, bestuderen en bediskussiëren van die problemen ziet zij als haar voornaamste bezigheid.
2. De vruchten hiervan worden neergelegd in het orgaan "Daad en Gedachte" en andere geschriften en zo onder een grotere kring van mensen gebracht. "Daad en Gedachte" is zich er echter wel van bewust, dat de arbeiders zich niet interesseren voor een theoretische probleemstelling en daarom zullen haar geschriften alleen van betekenis zijn voor die (weinig) arbeiders, die zich ook willen verdiepen in de problemen der menselijke samenleving.
3. De prikkel tot sociale activiteit komt voort enerzijds uit zelf ondervonden nood, onrecht, onderdrukking en begeerte, anderzijds uit nood, onrecht en onderdrukking waargenomen bij anderen. De activiteit, voortkomende uit ondervonden nood, onrecht, onderdrukking en begeerte is klasse-activiteit. De activiteit, voortkomende uit waargenomen nood, onrecht en onderdrukking is groeps-activiteit.
4. De klasse-activiteit is subjektief gezien -- dus vanuit het bewustzijn der arbeiders -- niets meer dan activiteit voor betere levensvoorwaarden. Objektief gezien is zij een strijd die slechts kan eindigen bij de opheffing van de loonarbeid.
5. De arbeidersklasse is als geheel tot niets anders in staat dan een subjektieve stellingname; dat wil zeggen: zij strijdt voor doeleinden waarvoor zij zich direkt geplaats ziet.
6. Deze beperking vormt echter haar kracht. Deze behoedt haar, haar energie te verspillen aan in het verschiets gelegen doeleinden, die voor het moment althans onwerkkelijk zijn en geen verband houden met haar toestand en bewustzijn van het ogenblik. Het behoedt haar er tevens voor haar energie te verspillen aan doeleinden die de hare niet zijn.
7. De subjektieve stellingname der arbeiders deed bij groepsactivisten de mening postvatten, dat voor omvorming der samenleving een orgaan (partij), die de geesten voor die omvorming klaar moest maken, onontbeerlijk was. Lenin bijvoorbeeld kwam in zijn brochure "Wat te doen?" van 1902 tot de konklusie, dat de arbeidersklasse zich uit eigen kracht slechts een vakverenigingsbewustzijn eigen kon maken, doch dat een socialistisch bewustzijn haar moest worden bijgebracht door de "beschaafde vertegenwoordigers van de bezittende klasse", door het intellect.
8. Daarbij werd niet in aanmerking genomen, dat de strijd der arbeiders niet zonder ontwikkeling is. Wat in de aanvang een knagen aan de meerwaarde is, wordt tenslotte bij verbreding en verdieping van de strijd

een worsteling om het maatschappelijk produkt.

9. "Daad en Gedachte" is geen groep, die de zelfstandige strijd van de arbeiders propageert, zij is evenmin een groep, die de zelfstandige arbeidersstrijd praktisch voert. Zij meent, dat de zelfstandige klassenstrijd van de arbeiders niet door propaganda, maar door de maatschappelijke verhoudingen ontstaat; zij meent ook dat deze zelfstandige strijd slechts kan worden gevoerd door organisaties, die in de strijd zelf geschapen worden.
10. In die zelfstandige strijd is "Daad en Gedachte" organisatorisch van een te verwaarlozen betekenis. Zijn praktische stellingname komt voort uit theoretische overwegingen.
11. "Daad en Gedachte" voert de geestelijke strijd, die elke maatschappelijke strijd vergezelt. In deze zin is zij de geestelijke uitdrukking van het ontwakend bewustzijn der arbeiders, dat tot uitdrukking komt in het zelfstandig en onafhankelijk voeren van de klassestrijd. Dit bewustzijn, voortkomende uit het wezen der arbeiders in verbinding met de verhoudingen, kan door geen buiten de beweging der arbeiders staande groepering worden verwekt noch versterkt.
12. Tussen "Daad en Gedachte" en de arbeidersklasse bestaat een onlosmakelijk verband in die zin, dat de opvattingen van "Daad en Gedachte" door het zelfstandig optreden van de arbeiders bepaald worden. Maar dat wil niet zeggen, dat "Daad en Gedachte" identiek is met de arbeidersklasse of zelfs maar met een klein deel dier klasse. Slechts die organisaties, die door de arbeiders zélf in het bedrijf worden gevormd, zoals bijvoorbeeld stakingskomité's of arbeidersraden, kunnen als deel van de arbeidersklasse worden beschouwd. "Daad en Gedachte" kan zich hoogstens solidair verklaren met de zelfstandige strijd van de arbeiders. Deze solidariteit legt "Daad en Gedachte" de verplichting op de zelfstandig strijdende arbeiders te steunen waar en voor zover dat mogelijk is.
13. Zou "Daad en Gedachte" een belangrijke rol gaan spelen in de bewegingen der arbeiders, dan zou daarmee de zelfstandigheid en onafhankelijkheid dier bewegingen worden opgeheven. "Daad en Gedachte" streeft er dus niet naar een massa-organisatie te worden.

=====